

Ақындығымен биікке самғаған

1967 жылдың шілдесі. КазГУ-дегі кездесу кешінде рухы риза болуын тіледі ме, Гафаң – ақын Гафу Қайырбеков айтыс өнерінің дүлдүлі Нұрхан Ахметбековке арнаған өлеңін оқыды:

... Кісі еді – ау шабыты асқақ, жыры дархан,

Ағаның алақанын сағымды арқам.

Жазуға жаман өлең, жасық сөзді,

Нұрханның аруағынан әлі қорқам, – деумен сап сайыр-лағанда ол зеңгір көкте санқылдаған сұңқардай, тұңғымен дала төсін дүбірлеткен тұлпардай болып елестеді көзімізге.

Аумағы аз шаптырым залдағы филология, журналистика факультеттері студенттерінің сүйсінгені сондай, үсті – үстіне қол соғып жатыр. Мен болсам, қарт Торғайдың осындай біртуар азаматты қияға ұшырғанына іштей марқандамын.

Каникул кезінде жолыққан өлеңнен дәмелі ақшығанақтық сары бала Кеңшілік Мырзабеков Гафаңның «Арал әуендері» кітабындағы «Сүйікті інім Жақсылық! Туған топырақтан бәйгеге ілесе шабуға талаптанған тай екенсің, жолың болсын» деген қолтаңбасымен танысты да, жанына «Жақсылық! Бәріміз едік қой. Гафу дұрыс айтқан, ә! Мен – Кеңшілік – К.Мырза» деп көк қарындашпен жазып қойды.

Гафаң ас ішіп, аяқ босатады. Дардың қатарына қосылмайды. Әр сапарында өзекті мәселелер кеңінен қамтылған мақалалар туындатып, республикалық басылымдарда бастырады.

Алғаш Торғай облысы жанында «Егемен Қазақстан

жылы» бетінде «Арқалық мұңы» жанайқайын жариялағаны жерлерінің мәңгі есінде.

Жыр жүйрігі Сырбай Мауленовтың 70 жылдығында әдейі тақырыптан ауытқып, «Экономиканы сылтауратып, ұлттың рухани орталығы – Торғай облысын тарату жөн бе?» деп Қостанай облысының әкімі Сергей Кулагинге құлаққағыс жасағаны нағыз жанашырлықтың белгісі емес пе?!

Екеуара оңаша әңгімеде «Кейде шабыт бойымды билеп, көмейімнен небір шұрайлы сөздер саулағанда кәдімгідей апа-лақтаймын. Яғни, маған ауызекі сөз алдеқайда оңай» деп сырын ақтарғаны бар. Өйткені, Алаш арысы Міржақып Дулатовты арқау еткен салтанатты жиналыста Гафаң кеш кейіпкерінің қызы Гүлнарды дәріптеген әнін мінбеде орындағанда бәйбішесі Бәдеш «О заманда бұл заман мінбеде өлең айтқан адамды көргенім» деп таңданған екен.

Гафаң жерлес ақын-жазушылардың мерейтойларына байланысты мақаласын ертерек газеттерге беріп үлгеретін. Енді денсаулығының ауа-райындай құбылатынын сездіріп, 1991 жылдың 18 мамырында жолдаған хатында ақын Шәміл Мұхамеджановтың туғанына 60 жыл толуына орай мақалаға кірісуді тапсырған болатын. Асқар тәудай ағаның пікірімен қалай санаспасаң, дер уағында Шәм-аға жайлы естелігім орналастырылған облыстық «Торғай таңы» газетін Алматыға баратын көрііме ұстатып, ағамызға табыстауын өтінгенмін. Артынан ұшқырлық танытқаным

жылы лебізін білдіргеніне балаша қуандым.

Шіркін, Гафаң соңынан ерген інілеріне ықпал аялы алақанын тосатын. Олай дейтінім, «Алашқа кітабың шығарда алдың-ала хабарлас. Алғы сөзін өзім жазамын» деп дәмелендіргені есіне салмақ ниетпен үйіне хабарластым. Телефон арқылы Бәдеш жеңгей ағамның «Уаде бергенім рас. Әттең, оны орындар күш жоқ» мағынасында қысқа қайырған сөзін қаз-қалында жеткізді маған.

Гафаң композиторлардың отінішін кейінге ысырмайтын. Мысалы, Шәмші Қаддаяқовтың әніне лайықталған «Ана туралы жыр» өлеңін бабымен орындайтындар тойларда, мерекелерде тыңдаушының құлақ құрышып қандыратын. Әуелі әсем әуенді Ришат, Мүсілім Абдуллиндер сынды жезтаңдай әншілер қосылып, радиодан, көгілдір экраннан төгілкенде барша жұрт ұйып тыңдайтын. Беріректе жүрекке қонымды осынау әнді ырғағын бұзбай, Семей зоотехникалық-мал дәрігерлік институтының түлегі Қарекен Алматылықтың /кеудесі алтын саңдық іспеттес Өр-ағаның туған інісі/ майда қоныр дауысымен көпшіліктің назарына ұсынған сәтін жерлерісі ауыздарынан тастамайды.

Гафаңның пайымдауынша, ананың қадір-қасиеті нанымды бейнеленген жолдар Орта Азиядағы біраз елдің байырғы тұрғындарына ұнаған.

Ал, елуінші жылдары Жанкелдин аудандық мәдениет бөлімінің қызметкері Сейіт Кенжеахметов Гафаңның:

... Дуылдат, көтер, желіктір,
Сауықты – сайран күңді бұл!
Саңдаған саңлақ келіп тұр,
Құлаққа тиіп бұл дүбір!

Жарыстыр, жүгірт соларды,
Жазылып бауыр бір қалсын.
Дүбірлет күйді, сал әңгі,
Айызы жұрттың бір қан-сын!
– шумақтарымен делебені қоздыратын «Тойбастарымен» концерттің шымылдығын ашатын.

Торғай кентінде екі жас кіші қарындасы Күләш тұрады. Тыл және еңбек ардагері. Бет-пішіні, сөз саптауы бауырынан аумайды. Жастай тағдырдың жазуымен отағасынан айырғалса да, төрт баласын қатарға қосып, бүгінде немерелерінің қызығын тамашалаған асыл әже.

Шаңғайдағы Алматы қаласынан құрметті мейман есебінде шақырылған ақын Гафу Қайырбеков Қостанай қаласында ұлы агартушы Ыбырай Алтынсариннің мүсіні орнатылуына сәйкес салтанатта «Сіздер білім шырағын жақдан атамызға жақсы ескерткіш орнатыпсыздар. Бұған дейін мен «Дала қонырауы» атты дастаныммен бейнесін сомдағанмын» деп алды да, әрменқарай орыс тілінде сайрады. Өлті арада өзге тілге де жүйрік Гафаң басын шайқағандар қаншама.

Қазіргі таңда Гафаңның 40-тан астам кітабы кітапханалардың сөрелерінен тұрақты орын тепкен.

Қазақстан Республикасы Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, Қазақстанның Халық жазушысы тұрғысында да жөні бөлек. Ұлттық поэзияның

төңірегінен әңгіме қозғалса, баяндамашылар талантты ақын Гафу Қайырбековты айналып өтпейді.

Шүкір, тұңғышы Бақыт – лайықты ізбасары. Өлеңін орыс тілінде жазумен бірге, әкесінің және басқа да ақындардың төл шығармаларын орысша жатық «сөйлетеді». Танымал режиссер Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Кішкентайынан әдебиетке баулыған әкесінің тағылымы мол өмірі айтып-ақталған «Есейіп кетсем де...» деректі фильмі де ерен еңбегінің жемісі.

Жары Бәдеш бірнеше кітабын жинақтап, Гафаңның 90 жылдық торқалы тойына дейін 10 томдығын шығаруға бел буған.

Тоқетері – бұл дүниеге аяқылдап келіп, о дүниеге жарқылдап өткен жыр жампозы Гафу Қайырбековтың құнды қазынасы – қызықты оқиғалар тізбектелген повесі мен очерктері, қорғасын құйған сақдай өлеңдері мен поэмалары келер ұрпақтың кәдесіне жараса, айтулы қаламгер үшін үлкен ожақ сол!

Жақсылық ЖҮНІСҮЛЫ,
ардагер-журналист

Ақынмен өткен әсерлі кеш

Арқалық политехникалық колледжінде Алматыда «Тәуелсіздікке тарту» тақырыбында өткен республикалық ақындар айтысының бас жүлдегері, «Айтыстың ақтаңгері» атағына ие болған Қалиев Айбек Киікбайұлымен кездесу кеші өтті.

«Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» Мемлекет басшысының мақаласында айтылатын «ұлттық код» деген ұғымға халқымыздың қайталанбас керім өнерінің бірі айтыс та жатады. Айтыс – бәрша қазаққа керек өнер. Ол – әлімсақтан келе жатқан киелі өнеріміздің бірі. Айтыс өнері – өнердің падишасы. Айтыста кемшілікті айтады, сынды айтады. «Сын түзелмей, мін түзелмейді». Дарыңды, та-

лантты адамдар көнеді. Мінімізді бетке басып, сынайтын адамдар – нағыз айтыс ақындары. Айтыс болғаннан кейін, әзіл-қалжың, сын болуы шарт. Сондықтан бұл өнер – халықтық өнер.

Сырлы сұқбатқа толы болған әсерлі кеште жастар ақын өмірі мен

шығармашылығымен, адами болмысы мен рухани әлемімен жақын таныса алды. Өлең десе ішер асын жерге қоятын жастар ақынның жүрегі жарып шыққан өлеңдерімен рухани сусындап қайтты. Кеш соңына дейін тапқылдамай отырғандығынан-ақ жастар

мандардың қара өлеңге деген махаббатын аңғаруға болады. Көпшілікті әсіресе, бұл кездесуге асқан дайындықпен келген, ұйымдастырушылық қабілетін жоғары деңгейде көрсеткен, рухани кешті ұйымдастыруға мұрындық болған Салтанат Хамзина мен Лайла Самыратованың жұмысы көңілге жылылық ұялатты.

Кеш соңында TO-18 тобының студенті, колледжіміздің жас ақыны Бекзат Шәптібаев Айбек Киікбайұлына «Айтыстың ақтаңгері» атты өлеңін тарту етті.

Индира БІЛКЕНОВА,
Арқалық политехникалық колледжінің
II-21 тобының студенті